

Світлана КАЛІНІНА, 1974, м. Львів, Україна

«СМАКОЛИКИ»

Вона виглядала такою маленькою, наче дитина, у звичайному кріслі. Потирала хворі на артрит руки, всі у зморшках, мовби огорнуті пергаментним папірцем замість шкіри. Тіло вже не тримало літнього тепла, тому старенька тремтіла наче лист на дереві. Дитинство, окупація... Харків. Спочатку страх, він охопив місто з перших днів війни. Її мама, сільська жінка, чиє дитинство та юність прийшлося на часи революції та громадянської війни була чутлива до кепських подій. По краплинам, відстоюючи шалені черги вона збирала нехитру їжу, бо знала, він прийде, обов'язково... ГОЛОД. Він вже ходив землею, залишаючи на перехрестях міста виснажені тіла. Голод завжди поруч з війною. Моїй старенькій було легше ніж іншим, бо вони з мамою мали свій власний маленький будиночок, крихітну літню кухню з металеву пічкою, погреб під сарайчиком, який її мама наповнювала соліннями, овочами, жодного дня не забуваючи про жахіття, яке чекає на всіх...

Одного дня «Вони» увійшли в місто, ламаючи крихти доріг важкою технікою. Гарно одягнені, впевненні переможці. Вони увійшли на наше подвір'я, так, якби це був їх власний будинок та виселили одну жінку з дочкою-підлітком в ту саму літню кухню, сарайчик, що відтепер став їх оселею.

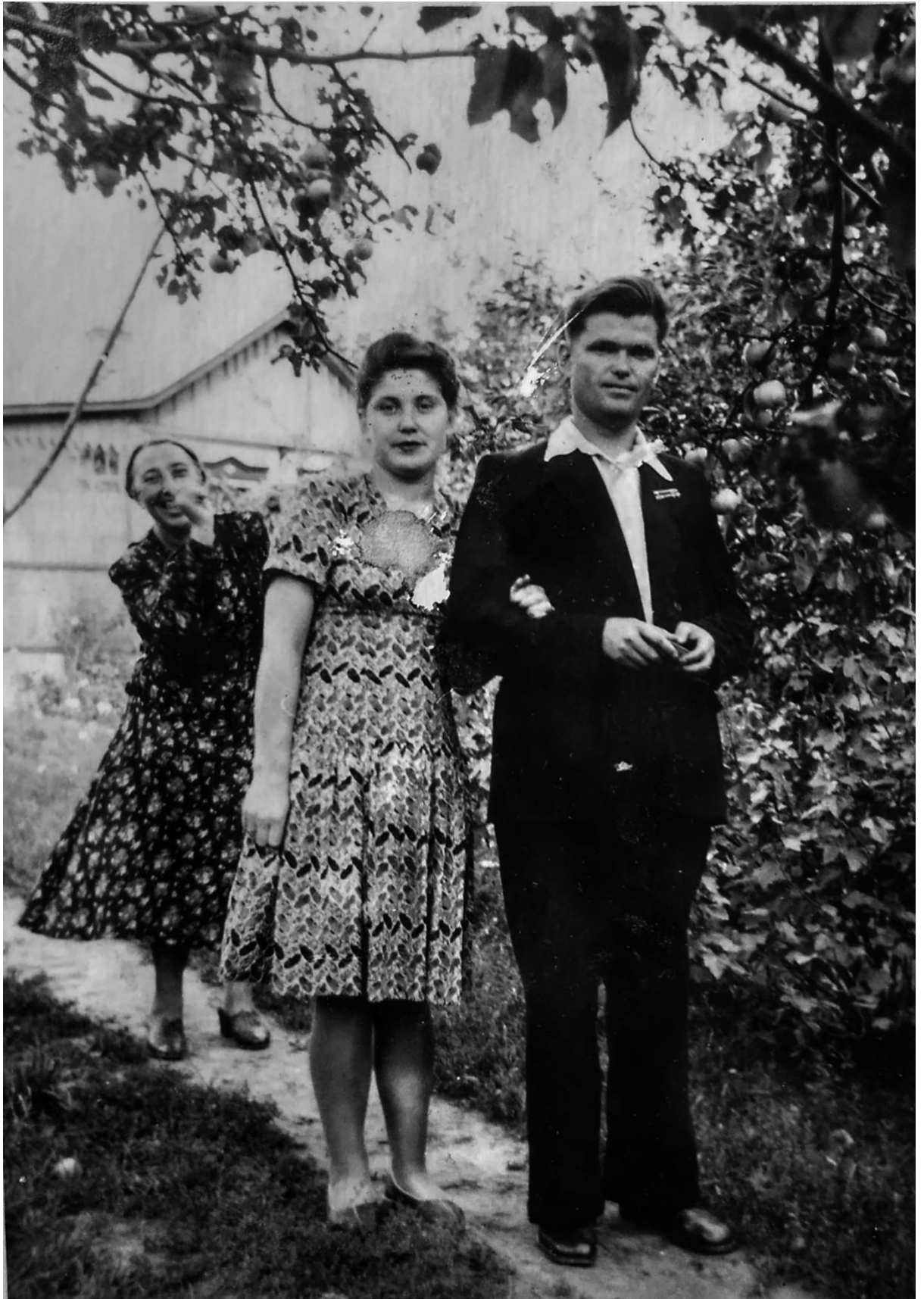
«Жити було страшно. Не жили кожен день, а виживали. Нікому не побажаю такого життя. Поруч з нами жила сусідка з невісткою та двома маленькими діточками, син сусідки був десь на фронті. Гарна жінка, щира. Вона завжди запрошувала нас з мамою на вечерю. Наполегливо казала: «Нічого Вам наодинці ото сидіти, приходьте краще до нас». Але ввечері була комендантська година - не можна було ходити по вулиці. Небезпечно

було, розповідали різні жахи про насильство, навіть щодо дітей. Та наша сусідка сама прорубала діру в паркані, щоб ми завжди ходили до них вечеряти. Робили на цукровому буряку чай з листями вишні або смородини та смакували його разом, мовби війни зовсім не було. До чаю хотілося хліба, та де ж його взяти. Замочували пшеницю, крутили через м'ясорубку, додавали сіль, склянка якої коштував пів а то й цілу буханку хлібу. Масла авжеж не було. Далі вимивали залізну поверхню пічки, розкладали тісто на поверхні та пекли чи сушили скоріше, ці коржі. Оце я пам'ятаю. Такі смачні були, що зараз мені здається, навіть тістечка так не смакують. А тоді ми голодні були. Перед тим як їх їсти, сусідка нам казала їх цілувати і ми цілували їх з великою пошаною до кожного зернятка. Ще такий випадок пам'ятаю, про німця. Вони ж різні бувають: і фашисти, і гестапівці і гітлерівці...і нормальні, хороші. От дивіться - зараз всіх гостинно приймають, тоді теж такі були. Навпроти, у великому будинку, німці зробили казино, чи щось таке. В цьому будинку, була, навіть, справжня кухня, що їх делікатесами різними забезпечувала. Працював там один чоловік, і як кухар, і як пекар. Вдень він виходив на вулицю, обережно озирався на всі сторони, чи не йде хто з інших солдатів, а потім кликав нас. Він дуже погано знав російську, та ми розуміли дещо з німецької і коли чули його: «Ком-ком», то знали, що це значить: «Йди сюди», та бігли до нього. Німець йшов до хвіртки та швиденько передавав нам цілий скарб зі смаколиків: шматочків справжніх тортів, тістечок зібраних у пакуночок. Авжеж гарно приготованих - «для своїх», заможних офіцерів. Тремтячими від жаху руками забирали його подаруночок, після чого як перелякані горобці летіли до пошкодженого пустого будинку. До свого бігти неможна – там інші німці. В цьому пустому будинку робили чай - просто підігрівали пусту воду. Потім, смакуючи кожну крихітку смакували ці плячки з теплою водичкою. Гарні люди завжди були, навіть серед наших тодішніх ворогів.

Вітенко Ганна Тихонівна (16 червня 1928 року народження, м. Харків)

Цю історію мені розповіла жінка, якої вже нема. Жила вона в селі Курської області разом з родиною: мама та двоє дітей. Батько - вчитель, загинув під Москвою в 1941 році. Одного разу, взимку, до них зайшов німець, як раз в момент, коли всі сіли за стіл вечеряти. Все що вони мали того дня - невеличкий горщик з картоплею. Всі дуже перелякались озброєної людини. Але що робити, запросили незваного гостя на вечерю. Тільки німець відмовився, показав на пічку, що хоче тільки зігритися. Пояснив знаками, що на нього вдома теж чекають діти. Чоловік посидів у вогнища, залишив пресованого цукру на столі та пішов. Більше його не бачили.

Калініна Олена Василівна (17.03.1925-2007)

На фото: Вітенко Ганна, чоловік Вітенко Василій, мати Бузівська
Софія, 1946

На фото: 6 клас 108 школи, 1945 рік